

II.

Drobnosti z dějin úsilí o druhou českou universitu.

1. Sen o universitě Matiční.

V prvních dnech prosince r. 1902 navštívil mne Dr. Přemysl Šámal, vzácný a hodný člověk, i pravil, že ve výboru Matice Školské někteří pánové uvažovali, nemohla-li by se Ústřední Matice Školská sama odvážiti na zřízení české university nebo aspoň některé fakulty. Projeviv ochotu zúčastniti se ve věci té rozhovoru, obdržel jsem následující dopis:

Ústřední Matice Školská.

Vaše Slovutnosti! Vzhledem k rozmluvě, kterou jste ráčil míti s panem Drem Šámalem, místopředsedou Ústřední Matice Školské, dovoluji si Vaši Slovutnost prositi, abyste se ráčil dobrotivě dostaviti do kanceláře Ústřední Matice Školské v Praze, Spálená ulice, dne 7. prosince o 10. hodině dopoledne a poskytnouti zástupcům praesidia našeho Svě vzácné rady.

Račiz Vaše Slovutnosti přijati projev mé hluboké úcty.

V Praze, dne 5. prosince 1902.

Fr. Bělchrádek.

Porada zde vzpomenutá se opravdu dne 7. prosince dopoledne v místnosti Matice Školské konala, i byli se strany Matice přítomni Kneidl, Dr. Šámal, Dr. Pospíšil a ještě dva členové, pak prof. Čelakovský (Jaromír), Heyrovský a já. Předmětem byl plán zúčastněných členů výboru Matičního, jak by se dala zříditi pomocí Matice Školské v Brně soukromá česká universita a to prozatím, hledíc k poměrně menšímu nákladu potřebnému, nejprv fakulta právnická, při čemž bylo jejich úmyslem řídit se při obsazování míst (za postupného otevírání ročníků) zcela dle norem pro státní university platných, přenechati navrhovací právo české právnické fakultě v Praze, potvrzování ministerstvu. Zkoušky státní a doktorát mohly by se konat ovšem jen na veřejné universitě. Zabezpečit tuto možnost bylo hlavním předmětem jednání. V prvních letech mělo se vždy po několika tisících věnovati na knihovnu.

Já již v předběžné rozmluvě s Drem Šámalem, jenž byl asi iniciátorem v té věci, sdělil, že po mnoho let v rozmluvách se švakrem Boh. Riegretem projevují naději, že se, nebude-li jinak, svezeme my se soukromou universitou (katol.) salcpurskou, pro kterou se stále živě agituje a přípravy strojí. Povolili se tam, nebude se moci zřízení soukromé (university) zameziti nám. Vůbec jsem vždy hájil mínění, že by se měla — aspoň jako druhé želízko v ohni — udržovat tato eventualita v patrnosti, zachovati styk s vůdci univ. hnutí salcpurského a podporovati je.

Pochybnosti jsme jenom (Čelakovský, Heyrovský i já) projevíli, dá-li se právní otázka překonat, neboť všechny předpisy o přijímání posluchačů i připouštění ke zkouškám předpokládají vlastně státní university a nad to musí právníci jisté věci poslouchat na »filosofické fakultě«. Co se posléz řečeného požadavku týče, tomu by se dalo vyhověti, kdyby posluchači brněnští na semestr šli do Prahy; v příčině prvního však radil jsem, aby skrze vlivné poslance (Pacáka, Kramáře) a skrze ministra-krajana Rezka napřed vyšetřili, jak by se zachovala správa vyučovací k takovému projektu. Slyšelf jsem skrze Otta od Wollmanna, že organizační komité salcpurské má ujištění, že se zřízení tamní soukromé univ. katolické provede nařizovací cestou. Zjistivše ještě, že by se nyní už až na kanonické právo, rakouský civilní proces, veřejné právo a statistiku vše ostatní dalo obsadit řádně habilitovanými silami (říšské dějiny rak. Kadlec!), rozešli jsme se se slibem mlčelivosti. Druhý den dostanu dopis od Golla. Velká rozhořčenost a principiální odpor, hrozba veřejným bojem. Vzájemné dopisování. Zároveň noticka nepříznivá v Národních listech. Golla informoval dle vlastního přiznání Heyrovský ještě před schůzí. Kdo Národní listy po ní, neznámo. Goll o sobě ujišťoval, že on ne. Konečně psal jsem Rezkovi (který byl už od Golla informován). Odpověď: Nemožnost. Císař i následník prý nechťejí dát university z rukou státu, a že není tedy naděje. Za těch okolností, když se trousily zmínky v novinách a Dr. Tobolka chtěl v »Přehledu« uspořádati o té otázce »anketu« (v níž jsem spoluúčinkování odmítl), dal jsem konečně do Hlasu Národa noticku, že je vše bezpředmětné a ten projekt že už neexistuje. Goll byl též u Dra Šámala, vedl si velmi podrážděně, na konec ale řekl: Když už, tak by filosofické fakulty bylo více potřebí než právnické.

Moje zvláštní úvahy v té věci byly následující: Umožnění české soukromé university by konečně také bylo jistým úspěchem a posloužilo by Mladočechům, aby se dostali z obstrukce, z níž se vymanit nemohli,

protože pořad je veřejné mínění drželo na provázku jejich prohlášením o vnitřním úředním jazyku a moravské universitě jakožto podmínkách opuštění krajní oposice. Dokud jest projekt druhé university české (ještě k tomu pod heslem university moravské, jež musí býti v Brně) izolován, stojí proti němu všickni Němci. Jakmile by ale šlo o akci, která by stejně k cíli přivedla salepurský projekt jako moravský, tedy akci o připuštění t. ř. volných universit (universités libres), musili by katoličtí Němci jíti s námi. V nejhorším případě by k cíli řečenému mohl pomoci § 14 a zrušení jeho by si pak katoličtí Němci líbiti nedali; ale též ne Slovinci, Rusíni atd., zkrátka všickni interesenti »svobodných universit«. Pak by to snad byl celkem spolehlivější prostředek k zabezpečení university v Brně. Když by nemohlo se překážeti, aby tam jako soukromá byla zřízena, nebylo by proti existenci její více prostředku a časem by sestátnění už se týkalo jen právní formy a ne více věci samé. Arcif plán takový nedal se provésti obratem. Předpokládal dlouhá jednání a pevná ujednání a kuráž proti výtkám klerikalismu a pod. Ostatně mi bylo vždy pochybno, že Rezek mluvil pravdu, když také o následníku řekl, že nechce university vůbec vydat z rukou státu. Tomu právě pokud šlo o solnohradský projekt, nic v názorech a chování jeho naprosto nenasmělovalo.

2. Tak řečený návrh Bráfův.

Zrovna ve chvíli, když byla politika česká ve Vídni nadobro rozjetá, v pravém mrtvém bodu, žádal mne Česany za nějaký článek pro »Konservative Korrespondenz«. Ježto hádka o to, kde má býti česká universita na Moravě, vlastně byla hlavní překážkou, že se v té věci nic nedálo, nic nepřipravovalo, byla dosti na snadě myšlenka, odložme rozhodnutí o místě a zatím druhou universitu připravujme v Praze, aby se zřízení nové stalo přenesením a oddělením od staré, jak obdobně bylo při rozdělení university pražské r. 1882. To znamenalo aspoň zřizování paralelních profesur na české universitě nikoliv pouze jen z důvodu četnosti posluchačstva jejího, nýbrž z direktivy na počtu posluchačů nezávislé, což bylo té doby při medicinské fakultě velmi důležité, neboť posluchačů měla ona málo. Tento cíl měla také na zřeteli naše právnická fakulta a senát urgující jmenování profesorů a stalo se to dle referátu Boh. Riegra s výslovným poukazem na projekt moravské university. Tak jsem se tedy, když mne došla žádost Česaneho, odhodlal myšlenky tyto, s přiostrěním

poukazu na odklad v příčině volby místa na Moravě, formulovati pro veřejnost. Česáný telegraficky žádal, aby směl článku připojiti jméno autorovo. Odpověděl jsem, že nic nenamítám, neublíží-li se tím věci. Návrh zněl takto:*)

»Es steht ausser Frage, dass die deutscherseits im Landtage des Königreiches Böhmen inaugurierte Obstruktion in den breiten Massen des böhmischen Volkes die Sympathien für die jungböhische Obstruktionstaktik nicht gedämpft, vielmehr neuerdings bestärkt hat. Wir wollen natürlich dem ganz müssigen Streite über den Grad der Berechtigung der deutschen und der böhmischen Obstruktion aus dem Wege gehen. Wenn die deutschen Parteien und Journale ihren Anhängern die Überzeugung zumuten oder suggerieren, dass die Obstruktion der Deutschen, durch welche unter Badeni und Gautsch die Sprachenverordnungen zu Fall gebracht wurden, ein Akt der Notwehr war, so ist es andererseits sicher, dass das ganze böhmische Volk die volle Überzeugung hatte, dass die Sprachenverordnungen ihm erst sein Recht gebracht und dass die Aufhebung derselben unter dem Drucke der gegnerischen Obstruktion eine Widerrechtlichkeit und eine Kränkung gewesen ist, welche das böhmische Volk nicht so leicht hinnehmen durfte, weil sonst der Mut der Gegner und auch der Regierungen selbst gegen das böhmische Volk aus der Tatsache der Duldung einer solchen Unbill frische Nahrung geschöpft hätte. So müssen denn selbst die wenigen Männer im böhmischen Volke, welche in der Art der seinerzeitigen Erlassung der Sprachenverordnungen beileibe keine Rechtsverletzung, wohl aber einen taktischen Fehlgriff erblickt haben, und welche auch angesichts der grossdeutschen Agitation und des ungarischen Problems eine rasche Beendigung der Obstruktionsära gewünscht und befürwortet haben, doch billigerweise zugestehen, dass die jungböhische Obstruktion nichts dem tiefverletzten Rechtsgefühl des böhmischen Volkes widerstrebendes war und ist. Trotzdem kann man wohl sagen, dass die Zahl derjenigen, welche eine Umkehr auf der bisherigen Bahn und ein Wiedereinlenken in normale Verhältnisse mit Genugtuung begrüßen würden, sich sehr vermehrt hat. Ob die Jungböhmen gegenüber den von der Regierung oder von einzelnen befreundeten Parteien ausgehenden Bestrebungen tatsächlich dadurch gefehlt haben, dass sie in der Aufstellung ihrer Wünsche inkonsequent gewesen oder, wie es geheissen hat, »immermehr verlangt« hätten, das entzieht sich der Kenntnis und daher auch der Beurteilung des Nichteinge-weihten.

Man kann es aber doch als Tatsache feststellen, das die prinzipielle Zugestehung der dringend nötig gewordenen zweiten böhmischen Universität bei wirklich ernster Inangriffnahme der Vorbereitungen — als teilweise Sühne für die demütigende Unbill der Auf-

*) Bráf odkazuje zde výslovně na svůj článek otištěný pod názvem »Die zweite böhmische Universität. (Vom Universitätsprofessor Dr. Albin Bráf)« v »Konservative Korrespondenz«, kterou vydával Alois šl. Česáný, v čís. 24, II. ročn., ze dne 22. ledna 1904. V hořejším textu uveden celý tento článek doslovně. (Pozn. vydav.)

hebung der Sprachenverordnungen — die überwiegende Masse der böhmischen Wählerschaften insoweit befriedigt hätte, um den Jungböhen das Absolutorium für das Aufgeben der Obstruktionstaktik zu sichern. Wenn die Jungböhen mehr als die zweite Universität gefordert haben, so ist das nun auch beim Handel auf dem politischen Markt Brauch und übrigens hat die mitunter offen böswillige, injuriöse Art, mit welcher von deutscher Seite nicht etwa die politische Opportunität der Gewährung, sondern das kulturelle Bedürfnis bestritten wurde, dazu förmlich und vielleicht nicht unabsichtlich gereizt. Es wäre aber vielleicht noch immer möglich auf der Basis des Universitätsprojektes zu einer befriedigenden Lösung zu gelangen. Sollte aber die Regierung aus Furcht vor dem eventuellen Wiederaufleben der deutschen Obstruktion vor einem entscheidenden Schritt betreffs der geplanten zwei Universitäten für Mähren zurückscheuen (wenn nämlich die Deutschen in der gleichzeitigen Errichtung einer deutschen Universität eine hinreichende »Kompensation« nicht zu erblicken vermöchten), so stünde wenigstens einer durchgreifenden Vorbereitung der zweiten böhmischen Universität zunächst auf dem Boden der bereits bestehenden nichts im Wege. Das wäre möglich und zwar einfach durch das Mittel konsequenter Schaffung so vieler neuer Lehrstühle an der bestehenden Universität, als eine neue selbstständige benötigen würde, unter dekretmässiger Verpflichtung der neuernannten Professoren zum Übertritt an eine an anderen Orte zu errichtende Universität. Das wäre sogar die solideste Vorbereitung, man müsste dann nicht plötzlich eine Anzahl vielleicht noch unerprobter Privatdozenten zu Professoren ernennen, auch würde wahrscheinlich eine lebendige Nachwuchsbewegung hervorgerufen.

Die neue Universität ginge aus der Teilung der bestehenden hervor, wie vor 22 Jahren die jetzige böhmische aus der Teilung der alten teilweise utraquistischen. Freilich machen die Lehrkräfteernennungen allein noch nicht die Konstituierung einer Universität aus. Sammlungen, Laboratorien u. dgl. müssen dazu kommen, es müssten diesfalls schon an der bestehenden Universität Erweiterungen stattfinden, selbst mit teilweiser Bestimmung für eine spätere Übertragung an den neuen Universitätssitz (freilich steht es bekanntlich in dieser Hinsicht mit der Ausstattung der bestehenden Universität noch recht schlecht). Das einzige Motiv des Verlangens nach einer zweiten Universität besteht ja in der Schaffung einer der numerischen Grösse des böhmischen Volkes und seinem Kulturniveau angemessenen zweiten wissenschaftlichen Pflanzstätte und Sicherung des beim Bestand einer einzigen Universität immer gefährdeten wissenschaftlichen Nachwuchses bei Teilung der Hörerzahl der bestehenden, die ja nach der Wiener die höchste ist in Österreich, ohne dass die bestehende dementsprechend mit Lehrkräften und Lehrbehelfen ausgestattet wäre. Das Agitations Schlagwort von der neuen Brutstätte einer steigenden Zahl böhmischer Beamten ist ja eine ganz und gar nichtsnutzige Phrase. Schon heute ist hinsichtlich der Aufnahme neuer Aspiranten der numerus clausus bei Gerichts- und Verwaltungsstellen tatsächlich in Kraft und wenn weiterhin die Aufnahme nur nach der wirklichen Qualifikation gesichert sein wird, werden wir Böhmen nichts zu fürchten

und nichts einzuwenden haben. Und die Furcht vor der »nationalen Propaganda«, die gegen die Universitätserrichtung in Brünn als Grund angeführt wird? Ja weiss denn Niemand, dass diesfalls der böhmischen Universität in Prag seit 1882 unausgesetzt Vorwürfe gemacht werden, weil sie in dieser Beziehung den Anfeindungen der Politiker der Gasse zu widerstehen gewusst und ihre Mission in der Lehre und Pflege der wissenschaftlichen Arbeit allein erblickt hat? Was diesbezüglich das eine oder das andere unverantwortliche Organ der böhmischen Publizistik etwa als Mission der böhmischen Universität in Brünn aufgestellt hat, ist einfach die Forderung kindischer Sachverständiger. Wenn in den böhmischen akademischen Kreisen etwas perhorresziert wird, so ist es die Idee, die Universität zu etwas anderem herabzudrücken, als was sie im nationalen Leben sein soll, eine wissenschaftliche Arbeits- und Erziehungsstätte.

Brünn wurde von allen ersten Seiten als Sitz der neuen Universität nur mit Rücksicht auf den Umstand proponiert, weil nur eine grosse Stadt die entsprechenden Hilfsmittel, speziell für die Kliniken zu bieten in der Lage ist. Vermag man hiefür an einem anderen Orte Ersatz zu bieten — was dann sicher einige Millionen mehr kostet — so ist jede andere Lösung diskutabel. Die Vorbedingungen für eine kräftige Pflege der Wissenschaft müssten eben gegeben sein! Zum Glück versteht das die Unterrichtsverwaltung besser als die Mehrzahl der p. t. Herren Abgeordneten aller Schattierungen. Allein die momentan leider durch politischen Streit erschwerte ganz sachliche Lösung dieser Frage wäre bei dem obenbezeichneten Vorgang zunächst aufgeschoben, den drängenden Kulturnotwendigkeiten und (in wie vielen Beziehungen!) dem österreichischen Staatsinteresse einstweilen doch gedient; die budgetären Schwierigkeiten aber, zumal bei Bestand des § 14 wären nicht unüberwindlich. Freilich müssten sowohl die Jungtöchechen als auch die Regierung wollen, während die bisherigen Propositionen von der Übereinstimmung dreier Faktoren abhängig gemacht werden, die man nicht so leicht und nicht so bald unter einen Hut bringt.«

Netušil jsem, že vyvolá článek tolik sensace. »Neue Freie Presse« uvítala jej příznivě, jako ulehčení situace, arci nesouhlasila, aby se nově jmenovaným profesorům dávalo do dekretu, že jsou povinni přejítí na jinou universitu (i. e. moravskou) dle nařízení ministerstva vyučování. (To ovšem také nechtěli naši páni docenti, ale profesury chtěli! Učinili si o tom společnou resoluci.) Hrabě Frant. Thun pravil Dru Kaprasovi, jenž byl na Děčíně jako korrepetitor ml. Wratislawa, že se mu zdá, jakobych byl návrh učinil v dorozumění s vládou, neboť Hartl prý mu projevovoval podobné myšlenky. Za to na návrh zuřili mladočeští politikové a jejich žurnály, jakoby šlo o nějaké padání vzad Mladočechům, což mne bylo naprosto daleko, šloť mi o universitu a ne o Mladočechy.

Zajímavější bylo ovšem, že také mezi profesory vzbudil nevěli; mělť ku podivu za to, že to jsou moje subjektivní názory, netušice, že jsem

tlumočil názory schválené na fakultě právnické i v senátě universitním. Tak zejména i Randa a Čelakovský. Randa se vyslovil o projektu obsadit druhou universitu zde a pak ji přenést na Moravu velmi nelibě, řka, že to je nedůstojné přenášet universitu jako prádlo v koši. A Jaromír Čelakovský sbubnoval zvláštní schůzi děkanů a proděkanů pod rektorem, k níž mne pozvali a v níž vlastně jsem měl dostat co proto. Ale selhalo.

Dne 7. února 1904 o 10. hod. dopol. konala se za přítomnosti a na pozvání Čelakovského porada děkanů a proděkanů pod předsednictvím rektora (Strouhal) v místnosti Matice školské. Vyšlo (nedopatřením Čelakovského) na jevo, že Dr. Václ. Škarda jménem výkonného výboru svobodomyšlné strany vyzval Čelakovského, aby svolal osvětový výbor Národní rady, by tento veřejně vystoupil proti mému návrhu. Měl jsem dojem, že měla být léčka na mne nastrojena, aby se zjistilo, že zástupci university jsou odchýlného mínění. Zatím již při 1. odstavci (Plaidoyer pro zřízení university v B r n ě, eventuálně v O l o m o u c i) rozpředl se boj. Reinsberg rozhodně pro Olomouc, Hlava pro Brno, oba s hlediště lékařské fakulty, Čelakovský pro Brno s hlediště právnické (poněvadž tam je Právnická Jednota!!). Heyrovský konstatoval z akt, že docenti před 3 roky chtěli jmenování mimoř. současně se závazkem přestupu na moravskou universitu, což právnický sbor profesorský a senát schválil jen jako eventualitu (kdyby začaly s o u s t a v n é přípravy) a sice schválil jednohlasně. Při další rozmluvě bylo konstatováno mnou a velmi loyálně Heyrovským, že na tu chvíli právnická fakulta není s to, obsadit všechny stolice nové university, z nouze by se mohly některé zatím suplovat. Označil čas asi 4 až 5 let za nutný k důstojnému vypravení. Hlava prohlásil, že medicinská by byla možná hned. Strouhal, Rayman a Vrchlický v příčině filosofické fakulty popřeli rovněž možnosti okamžitého zřízení filosofické fakulty nové, načež Strouhal navrhl, by zákon o zřízení university byl »terminový«, t. j. aby ustanovil termin na několik let napřed, kdy se má moravská universita zřídit. Přítomen kromě uvedených ještě S e d l á č e k z theologické fakulty. Prohlásil jsem na konec, že návrhy mohu podepsati, ježto se ve věci od mých neodchylují. Již dříve jsem připomenul, že jsem očekával oposici proti mému návrhu i z české i z německé strany, jen tak že mohl se státi kompromisním, jenom že lituji, že Pacák a j. se proti němu postavili způsobem, který jim vzal možnost ústupu až právě na půdu mého návrhu. Poukázal jsem také na to, že jednotliví členové profesorských sborů vystupovali v rozličných manifestačních schůzích ve prospěch

moravské university pořádaných, kde se otázka druhé university řešila ne jako kulturní potřeba veškerého národa, nýbrž jako právo Moravy na universitu (Slezsko by snad mělo tedy nárok jen na $\frac{1}{4}$ nebo $\frac{1}{2}$!); důsledně povstalo hnutí, aby také Moravané měli na universitě přednost, zásluky některých praktiků na profesury atd., až se důsledně celá otázka octla na půdě moravských smiřovaček. Kromě toho pojímají poslanci věc dnes jako věc politického úspěchu, čímž zase úvahy s hlediště vědeckého niveau se podřizují.

3. Moravská universita a Koerber.

Vždycky jsem pokládal ostrost české politiky proti Koerberovi za chybu. Obstrukční taktika mladočeská po leta tlačila vládu k Němcům, a když Němci skutečně tím nabyli větší váhy než měli dříve, útočilo se na vlády resp. ministrpresidenty, že jim nadřezují, že se podrobují německému vetu a pod. Otevřeně jsem tu myšlenku vyslovil v »Alétheie« a za pravdu mi dal (jednou v rozmluvě cestou z Vídně) Fiedler. Kuráž, s jakou Koerber zavedl české paralelky na učitelském ústavě v Opavě, ukázala nejlépe, že on si také mohl něco troufati proti Němcům, když je upevnil v mínění, že jest jejich přítelem. Proto se mi zdá, že by se mu bylo snáze podařilo češtinu jako vnitřní úřední jazyk via facti dát (správněji nechat) zavést. Když byla v českém veřejném mínění oposice proti němu největší, dal mne žádat, abych ho navštívil. Návštěva ta nebyla nezájímavá. Vypravoval mně, že slíbil Mladočechům, že vymůže si císařské svolení, aby v říšské radě prohlásil, že nejvyšším rozhodnutím ze dne toho a toho číslo to a to jest vládě nařízeno konati přípravy pro zřízení dvou universit na Moravě. Mladočeši že s tím byli srozuměni a on si zmocnění vymohl; po volebním vítězství Baxově na Starém městě pražském, které pokládali za hrozivou známku obratu v mínění voličstva, bylo prý jim to však málo i přišli (Pacák a Herold?) žádati, aby císařské rozhodnutí dotčeného smyslu bylo uveřejněno v úředním listu, nač prý on, Koerber, přistoupiti už nemohl, jelikož se musil rozpakovati v téže věci znovu a s tak malicherným obratem jíti na císaře. (Tak nějak to znělo.) Poněvadž se té doby hrálo už o universitu vlašskou, narazil jsem na to, že by se snad právě nyní dal vymoci zákon s všeobecnou formulí zmocňující ke zřízení universit v míře potřeby — ale to stručně odmítl. Hlavní příčina, proč chtěl se mnou tehdy mluvit Koerber, arci nebyla tato, nýbrž jiná. Privil, že ho Mladočeši

(t. j. především Kramář) stále obviňují z věrolomnosti a jemu že na tom záleží, aby aspoň někteří klidnější a objektivnější lidé v Čechách věděli, že tomu tak není. On že slíbil zavedení češtiny jako vnitřního úředního jazyka *via facti* a že v tom směru opravdu postupoval. Na doklad mi četl dopis, jež mu poslal prezident vrchního soudu v Praze ubezpečuje, že se ke stížnostem, které se vedou od některých soudů na jiné, že užívají ve vnitřní službě (úředních přípisech) češtiny, nepřihlíží, dávají se prostě *ad acta*. Dal jsem si při návratu do Prahy na tom záležet, abych zjistil, má-li se věc tak, ježto Randa a Šolc byli právě, než jsem jel do Vídně, tvrdili opak, ale zjistil jsem, že informace Koerberova byla správná.

Jinak již věc byla za Gautsche. Slíbil prý sice obojí, universitu i jazyk úřední, o nejvyšším zmocnění však již nebylo řeči, jak viděti z následujícího záznamu.

Byl jsem ve Vídni přítomen v konferencích, které se konaly v záležitostech zkušebního řádu pro kandidáty učitelství na vyšších obchodních školách a vysokoškolské přípravy pro tyto kandidáty. Dávne mé tužby! Porady prozatím jen s Gelcichem a Dlabačem k sestavení návrhů pro širší anketu. Oznámiv Sieghartovi svou přítomnost (neboť vyslovil zvláštním dopisem přání po setkání a rozmluvě), dostal jsem od něho list, kterým mne na ¼4 zval ke Gautschovi. O ¼4 byl jsem na místě. (Minutu po mně přišel Herold.) Gautsch mluvil všeobecnými frázemi a žádal, abych jeho snahy po dělnosti parlamentu podporoval — málo jsem přišel k slovu, jen tolik, abych mohl naznačit, že považuji nebezpečí německé za důležitý motiv, který naše lidi žene do rozumné politiky a živí jejich interes pro Rakousko, s kterým nikdo nemá tak těsně spjaté a totožné zájmy, jako my Čechové. Narazil jsem také na jeho dřívější, často osvědčený zájem pro české kulturní instituce (Českou akademii, akademii výtvarných umění a j.), to že ho činí nám sympatickým a že on to jistě činil s r a k o u s k é h o hlediště, protože rozumí tomu, jaký Bollwerk to znamená proti všenněmeckým aspiracím v budoucnosti možným i pravděpodobným. U Siegharta jsem pak poznal, že asi češtinu jako vnitřní úřední řeč v nějakém rozsahu chtějí zavést. O universitě moravské však ani slova. Jinak samé banálnosti. On m. j. dal na jevo ostrý odpor proti Kramářovi, jež vinil, že jest původcem zpráv o prodávání míst v panské sněmovně (Guttman, Mauthner). Že je »ein femininer, hysterischer Mensch« atd. V příčině národního dohodnutí v Čechách (pro které se jednalo o dosazení výboru *ad instar* moravského) byl toho mínění — když já vyslovil pochybnosti

o možnosti dohodnutí při naprosté protivě východišť a cílů — že se může také vyjednávání nechat »versumpfen«.

Villani buď mlčel svědomitě, nebo nic nevěděl, je-li co ujednáno mezi Mladočechy a Gautschem. Zdálo se mi, že jevil překvapení slyše, co jsem se mu zmiňoval o rozmluvě se Sieghartem v příčině úřední řeči. Ostatně 14 dní na to pravil Mattuš Ottovi, že Randa je dobré mysle, ale neví nic!

Po návratu z Vídně, o němž stálo v novinách, že jsem konferoval s Gautschem, Hartlem, Bylandt-Rheidtem a Randou a bylo plno lichých kombinací vůbec — potkal jsem Fiedlera, jenž tvrdil, že Gautsch Mladočechům slíbil vnitřní úřední jazyk a moravskou universitu, ale vyhradil si potřebný čas.

